

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
KRONIKA
NAUKOWA
■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■**Jadwiga Łuczak**
(10 XI 1920–25 II 2007)

Urodziła się w Warszawie i tu w 1938 roku zdała maturę. W tym samym roku podjęła studia biologiczne na Uniwersytecie Warszawskim, przerwane wybuchem II wojny światowej. W czasie wojny działała w AK, brała też udział w Powstaniu Warszawskim, za co została uhonorowana Krzyżem Powstańczym. Po upadku powstania wywieziono Ją do Niemiec, gdzie pracowała do zakończenia wojny jako robotnica rolna.

Po powrocie do Polski ponownie podjęła studia na Wydziale Biologii UW, zakończone w 1950 r. egzaminem magisterskim. Po studiach, w związku z zamążpójściem, przeniosła się do Gdańska, gdzie uzyskawszy na Akademii Medycznej etat asystentki, przez 3 lata prowadziła ćwiczenia z parazytologii.

Do Warszawy powróciła w 1954 r. i w tymże roku została zatrudniona w Zakładzie, a następnie Instytucie Ekologii PAN, na stanowisku asystenta. Po obronie pracy doktorskiej – w 1962 r. na UW – uzyskała etat adiunkta, a wreszcie po wysoko ocenionym przewodzie habilitacyjnym w Instytucie Ekologii PAN w 1979 r., uzyskała rok później stanowisko docenta. W Instytucie Ekologii pracowała na pełnym etacie do emerytury w 1991 roku, a przez następne 10 lat pracowała nadal na części etatu, bądź na pracach zleconych.

Docent Jadwiga Łuczak całe swoje naukowe życie związała z badaniami nad ekologią pająków. Była autorką ponad 100 oryginalnych prac, artykułów naukowych oraz popularyzujących wiedzę ekologiczną. Była również współautorką kilku pozycji książkowych, poświęconych podstawowym problemom ekologii zwierząt. Jej prace były cenione w kraju i za granicą, wielokrotnie cytowane w publikacjach polskich i zagranicznych autorów. Najwięcej cytowań uzyskała Jej praca habilitacyjna, poświęcona pająkom agrocenoz (Pol. Ecol. Stud. 1979 r.). Była to jedna z pierwszych

prac w światowej literaturze arachnologicznej zawierająca analizę pochodzenia gatunków zasiedlających uprawy, ich miejsca w strukturze troficznej agrocenoz oraz znaczenia w biologicznym zwalczaniu szkodników. Ważne były też Jej prace poświęcone porównaniom ekologicznych właściwości zespołów pajaków pól uprawnych w krajobrazie typowo rolniczym (Wielkopolska), częściowo chronionym z dużym udziałem lasów (Mazury) oraz w krajobrazie przemysłowym (Śląsk). Na podstawie uzyskanych wyników sformułowała zasady kształtowania się struktury oraz funkcjonowania zespołów pajaków upraw rolnych w warunkach istnienia różnych form antropopresji.

Najwięcej prac poświęciła Jadwiga Łuczak zespołom pajaków różnych zbiorowisk leśnych, a w ostatnich latach zajęła się – ciągle aktualnymi – problemami związanymi ze znaczeniem ekotonów w procesach przemieszczania się pajaków w krajobrazie oraz jako specyficznych środowisk bytowania pajaków, wzbogacających różnorodność biologiczną terenu.

Prace Jadwigi Łuczak dotyczyły najczęściej pajaków runa, ale dokonywała też analiz pajaków dna lasu i, co wciąż bardzo rzadkie, koron drzew. Ma Ona w swoim dorobku naukowym izolatorowe eksperymenty terenowe nad drapieżnictwem pajaków. Są to prace współautorskie z E. Dąbrowską-Prot, poświęcone śledzeniu w procesie drapieżnictwa ilościowych zależności między populacjami pajaków i ich ofiarami – komarami. Oceniano intensywność drapieżnictwa przy różnym zagęszczeniu ofiar i drapieżców, okresowym pojawianiu się ofiar w środowisku oraz w warunkach konkurencji o pokarm kilku – ekologicznie różnych – gatunków pajaków. Wielkość redukcji populacji komarów przez pająki porównywano z naturalnym jej przebiegiem w terenie.

Poza realizacją własnych zainteresowań naukowych, związanych z rozwiązywaniem współczesnych problemów arachnologii, brała czynny udział w ważnych, ogólnopolskich programach naukowych. Tak np. w programie koordynowanym przez Instytut Inżynierii Środowiskowej PAN w Zabrze była członkiem zespołu analizującego kierunki przekształceń środowiskowych i biocenotycznych krajobrazów leśno-uprawowych pod wpływem przemysłu wydobywczego i energetycznego w rejonie Rybnickiego Okręgu Węglowego. Z kolei w ramach Centralnego Programu Badań Podstawowych pt. „Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego” brała czynny udział w pracach mających na celu ocenę roli wysp leśnych w kształtowaniu struktury i w funkcjonowaniu fauny w krajobrazach rolniczych na terenie Mazur. W programie koordynowanym przez Instytut Ekologii PAN, a dotyczącym ekologicznych konsekwencji wypadania starych borów świerkowych w Karkonoszach pod wpływem transgranicznych zanieczyszczeń przemysłowych, była jednym z realizatorów badań nad reakcjami wskaźnikowych grup bezkręgowców na zmiany struktury leśnego krajobrazu gór-

skiego. Wszystkie te programy dotyczyły różnych form oddziaływania człowieka na przyrodę i kończyły się publikacjami podsumowującymi uzyskane wyniki, w których osiągnięcia badawcze Jadwigi Łuczak miały istotne znaczenie dla zrozumienia biocenotycznych procesów zachodzących w warunkach degradacji środowiska pod wpływem różnych form gospodarczej działalności człowieka.

Wyniki swoich badań wielokrotnie prezentowała na konferencjach i kongresach arachnologicznych w kraju i za granicą, gdzie spotykały się zawsze z dużym zainteresowaniem. Byłyśmy wspólnie na wielu międzynarodowych kongresach arachnologicznych, np. za granicą w Exeter, Paryżu, Amsterdamie, Turku, Neuchatel, Czeskich Budziejowicach, a w Polsce w Siedlcach, gdzie godnie reprezentowała – nieliczną w owym czasie – grupę arachnologów polskich. Wyjazdy te zawsze wiązały się z niemalymi emocjami. Jaga z przyjemnością spotykała się ze swoimi kolegami – arachnologami, zarówno ze względów naukowych jak i towarzyskich, i była też obdarzana przez nich sympatią. Miała dużą ciekawość świata i ludzi i dzięki temu wyjazdy te były nie tylko owocne naukowo, ale także w pełni wykorzystywane turystycznie.

Pomimo nie najlepszego zdrowia i trudności rodzinnych była niezwykle zaangażowanym i niezmiernym w badaniach terenowych, pełnym pomysłów i rzetelnym naukowcem. Bez przesady można o Niej powiedzieć, że sednem Jej życia była praca. Zawsze chętnie spieszyła z pomocą młodym adeptom arachnologii, wzbudzając ich szacunek swoją głęboką wiedzą. Była człowiekiem niezwykle skromnym, nie walczącym o pozycję zawodową i zaszczyty, całkowicie oddanym mrówczej pracy w dziedzinie, którą skutecznie uprawiała przez całe życie.

Jako człowiek również zasługiwała na uznanie ze względu na koleżeństwo, wierność w przyjaźni oraz zawsze życzliwy stosunek do ludzi. Trzeba też wspomnieć o tym, że była Ona nie tylko zapalonym przyrodnikiem, ale też humanistką. Wykazywała się dużą znajomością literatury pięknej – polskiej i zagranicznej, szczególnie poezji. Pokłosem tych Jej zainteresowań był niezwykle referat jaki wygłosiła na jednym z ogólnopolskich zjazdów Polskiego Towarzystwa Entomologicznego: „Pająki w poezji polskiej”; referat nagrodzony został burzliwymi oklaskami zarówno ze względu na niecodzienny temat, jak i merytoryczny profesjonalizm wykładu. Inną Jej wielką namiętnością były wędrówki po górach, szczególnie po Tatrach.

W uznaniu wysokich kompetencji zawodowych powierzono Jej funkcje redaktora wydawnictw naukowych: *Polish Ecological Studies* oraz *Polish Ecological Bibliography*, które przez wiele lat prowadziła. Uzyskała dwie nagrody Wydziału II PAN za publikacje naukowe oraz w 1991 r. Srebrny Krzyż Zasługi za całokształt osiągnięć zawodowych.

Eliza Dąbrowska-Prot i Anna Kajak